Българският национален химн чества половинвековен юбилей

На 8 септември се навършват 50 години от официалното приемане на „Мила Родино“ за наш национален химн. Основа на музиката и текста му е песента, написана от Цветан Радославов през 1885 г. Композира я по пътя към бойното поле по време на Сръбско-българската война. Текстът е променян многократно взависимост от целите на управляващите, за последен път – през 1990 г. Каква е историята на националната ни песен и през какви перипетии минава?

Първият български национален химн е „Шуми Марица“ – от 1879 до 1944 г. (1947). Песента е обагрена с кръвта на загиналите воини, осенена със славата на победителите. Химнът обаче не успява да достигне висотата на западноевропейските си събратя, заради главния си недостатък – съдържанието на текста, звучащ непоетично, а и не винаги е в хармония с мелодията. Поради тази причина редица интелектуалци издигат глас за създаването на нов химн. Включва се и народният поет Иван Вазов. Обхванат от патриотичен възторг след победите в Балканската война, той написва през ноември 1912 г. изцяло нов текст.

След 1947 г. на песента започва да се гледа като на „буржоазен остатък“, несъвместим с новата действителност. На 20.02.1949 г. е обявявен конкурс за написване на Химн на Народна република България. Според изискванията на организаторите, той трябва да е „колкото вдъхновяващ, толкова и мъдър, колкото поетичен, толкова и политичен. В неговото съдържание трябва да се подчертаят героичните борби на българския народ за освобождение, отражение да намери Девети септември, като начало на нова ера и дружбата със Съветския съюз“. През март 1949 г. специална комисия преглежда проектите и избира 31 от тях. На 30 декември 1950 г., Президиумът на Народното събрание, издава Указ № 688 от 1 януари 1951 г., с който е утвърден новият химн. Текстът е съставен от Никола Фурнаджиев, Младен Исаев и Елисавета Багряна, а музиката от Георги Димитров, Георги Златев-Черкин и Светослав Обретенов и естествено е написан изцяло според каноните на сталинските времена. Той, както и мелодията, са силно повлияни от тези на съветския химн.

Отхвърлянето на култа към личността на Й. В. Сталин и опитите за демократизиране на съветската система в началото на 60-те години, довеждат до пропукването на ледовете на тоталитаризма. В тази обстановка поетът Георги Джагаров започва словестна полемика през 1961–62 г. за замяната на прекалено съветизирания ни химн с патриотичната песен „Мила Родино“. Това достига и до ушите на тогавашния партиен и държавен ръководител Тодор Живков, с когото между впрочем са в приятелски отношения. Скоро Министерският съвет обявява конкурс за написване на текст и музика на национален химн. Има много предложения, но накрая е възложено на Георги Джагаров и на Димитър Методиев да обработят крайния текст. Според партийните повели следва да ремонтират текста така, че „химнът да разкрие красотите на родината, славното й историческо минало, но и да подчертае ръководната роля на партията и дружбата със СССР“. В крайна сметка от оригинала на Цветан Радославов остават само припевът и първият стих. На 8 септември 1964 г., Президиумът на Народното събрание утвърждава новия химн на Народна република България, изпълнен за пръв път при тържествата на 9.09.1964 г. В конституцията от 1971 г. с отделен член, което се случва за пръв път в историята ни, тази песен е препотвърдена като национален химн.

След рухването на социалистическата система на 10 ноември 1989 г, по обясними причини последните два куплета отпадат. Когато в VII-ото Велико народно събрание се обсъжда конституционния текст, отнасящ се до химна, са дадени много предложения, вариращи от „Шуми Марица“ до „Върви, народе възродени“. Но болшинството налага химн да остане песента „Мила Родино“. ◆

Настояща версия на химна

Горда Стара планина,
до ней Дунава синей,
слънце Тракия огрява,
над Пирина пламеней.

Припев:
Мила Родино,
ти си земен рай,
твойта хубост, твойта прелест,
ах, те нямат край.

Вариант на Цветан Радославов

Горда Стара планина,
до ней север се синей.
Слънце Витош позлатява,
към Цариград се белей!

Мила родина,
ти си земен рай,
твойта хубост, твойта прелест
ах, те нямат край.

Хайде братя българи,
към Балкана да вървим.
Там се готви бой юнашки,
за свобода, правдини.

До промяната на текста през 1990 г. съществуват още два куплета, които впоследствие отпадат:

Паднаха борци безчет
за народа наш любим,
Майко, дай ни мъжка сила
пътя им да продължим.

Дружно братя българи,
с нас Москва е в мир и бой,
партия велика води,
нашият победен строй.